

תור הזהב של האנדלוסית אשדוד

התזמורת האנדלוסית אשדוד כבר מזמן אינה רק מוסד מוזיקלי. היא מתפתחת וחוצה גבולות חברתיים, תרבותיים וערכיים, מחברת בין מזרח למערב ובין קודש לחול, ושומרת על מעמדה כמוסד תרבותי לאומי מוביל, עם הכרה בינלאומית שרק הולכת וגדלה | קובי טיריפינטו, בשיתוף האנדלוסית אשדוד

נגני התזמורת האנדלוסית | צילום: אבישי פינקלשטיין

"אני מאחל לעצמנו שנזכה להוביל את המוזיקה האנדלוסית יותר ויותר, גם בישראל וגם בעולם, ושנמשיך לשמר את מעמדנו כמוסד תרבותי בינלאומי שתורם לנו פנימה בתוך החברה, והחוצה למדינות העולם"

האנדלוסית במרכז ההווה הישראלית. לפני מספר שנים אף הוענק לאנדלוסית על ידי שרת החינוך דאז מירי רגב מעמד של תזמורת לאומית והתזמורת שינתה את שמה "לתזמורת האנדלוסית הלאומית הישראלית אשדוד".

ילדים על סולם אנדלוסי

אחד התפקידים שלקחה על עצמה התזמורת האנדלוסית היא להנחיל את המורשת המוזיקלית המפוארת לדור הבא באופן חווייתי, עכשווי ואיכותי. בתחום זה רושמת המחלקה החינוכית של התזמורת הישגים יפים וסגנון בועט וחדשני.

"על המרחף האנדלוסי" אפשר למצוא מגוון רחב ומרתק של תוכניות מוזיקליות שמקיימות חיבורים ושילובים מפתיעים, כמו למשל מוזיקה אנדלוסית יחד עם ביטבוקס, מסכות בסגנון הקומדיה דל אר-טה, בובות ענק, קרקס, שחקנים ואמנים מובילים, אומרת איריס חליפה, מנהלת המחלקה החינוכית. "בנוסף התזמורת פעילה מאוד בסל תרבות ארצי ומציעה מגוון תוכניות שמופיעות ברחבי הארץ מול קהלים וגיילאים שונים".

הצצה להיצע המגוון של המחלקה החינוכית חושף דרך נועזת ויצירתית לשבור את "מחסום המוזיקה" ולהפוך אותה לנגישה ומהנה באמצעות חיבורים עם קולנוע, מחול, תאטרון ועוד.

לאדיניות, שאנסונים צרפתיים, והשפעות ישרא-ליות עכשוויות. המוזיקה האנדלוסית חיה ומת-קיימת בתוך קונטקסט תרבותי היסטורי וגיאוגרפי ומשך היא צבעונית ורבת פנים ושכבות.

התכונה המהפנטת הזו הצליחה לכנס תחת אותה קורת גג: קודש וחול, קלאסי ועממי, מזרח ומערב, ישן וחדש והולידה עשרות פרויקטים ושיתופי פעו-לה מיוחדים עם אמנים מהשורה הראשונה מהארץ והעולם, גם כאלו שלכאורה רחוקים שנות אור מה'אנה. כך למשל לאחרונה יצא סינגל שנכנס לפי-לייבליסט של גל"צ וככב את לכבות הצעירים "איני תי עומרי" של מיכה שטרית בעיבוד מפתיע של פטריק סבג וביצוע רביד פלוטניק אומן היפ הופ. כל אלו הם תרבות ישראלית חדשה-ישנה שהי-פכה לחלק מהפסקול הלאומי שלנו.

בסיפור ההיסטורי המרשים של קיומה של המוזי-קה האנדלוסית ניתן להצביע על מספר תחנות משי-מעולות, אך ללא הספק המשותף לכל תחנות אלו הוא הצורך העמוק שסיפקה המוזיקה לנאמניה והוא סוד תחושת השייכות והשושיות המהדהדת מאות שנים אחורה וממקמת את התזמורת כיום במקום מאוד מרכזי בנוף העשייה המוזיקלית הישראלית.

בחלוף עשור מהקמתה התזמורת זכתה בפרס ישראל למפעל חיים "על התרומה שהרימה לחי-ברה הישראלית בהעמדת הפיוט, השירה והמוזיקה

אם תפקידה של המוזיקה הוא לתת השראה (מוזיקה מלשון מוזה ביוונית), אז תפקידה של המוזיקה האנדלוסית הוא הרבה מעבר למוזיקה.

המוזיקה האנדלוסית נולדה אמנם בימי הבי-ניים, בתקופת תור הזהב בספרד המוסלמית, כמוזיקת החצר של הממלכה הערבית באנדלו-סיה שבדרום ספרד, אבל מאז היא מתפתחת וחוצה גבולות חברתיים, תרבותיים וערכיים.

ראשיתה של התרבות האנדלוסית בישראל היתה רצופת קשיים. היא לא נכללה תחילה באתוס הציוני וכזאת, לא נכנסה לקאנון המוזיקלי שהי-גדיר "ישראליות", כמו הזמר העברי ומה שמכונה "שירי ארץ ישראל", והיא לא נלמדה או הונחלה בבתי הספר.

אבל מאז הקמתה בשנת 1995, התזמורת האנ-דלוסית אשדוד שינתה את המצב תודות להצהרתה וחזונה לשמר, לטפח ולהפיץ ולעודד את הרפרטואר התרבותי של היצירה והביצוע של המוזיקה והשירה האנדלוסיות, עם שילוב בין מערב למזרח, בין קו-דש לחול. יותר מכל, הישגה הגדול של התזמורת האנדלוסית היא מתן ייצוג של זהות עמוקה ושור-שית לתרבות שהיתה בשוליים, והפכה להיות חלק כל יינתק מהפסיפס התרבותי של החברה הישרא-לית, עד להפיכתה למוסד תרבותי לאומי מוביל, עם הכרה בינלאומית שרק הולכת ומתרחבת.

"החזון העיקרי של התזמורת היה לנגן את המו-זיקה האנדלוסית בצורה אותנטית ככל האפשר, להיות נאמנים למקור", אומר רפי ביטון, המנצח ומנהלה המוזיקלית של התזמורת האנדלוסית אש-דוד. "המטרה הגדולה של התזמורת היא הנגשת המוזיקה האנדלוסית לקהל הישראלי ויצירת מו-דעות לכך שמדובר במוזיקה קלאסית לכל דבר. התזמורת מבקשת לא רק לעסוק בשימור המסורת ובטיפוחה, אלא ליצור שפה תזמורתית שמשלבת בינה לבין המסורת המערבית. לגישה הזאת יש ביטוי במערך הכלים של התזמורת, בעיבודים, בנגנים וכמובן ברפרטואר שלה".

חלק מהפסקול הלאומי

התזמורת האנדלוסית מונה 40 נגנים. חלקם מנגנים על פי תווים, ככלים קלאסיים מערביים, וחלקם גדלו מינקותם על המוזיקה האנדלוסית, מנגנים על פי הזיכרון ומתרגלים את היצירות המתנגנות מדור לדור.

הקסם האנדלוסי החמקמק והייחודי נעוץ ברב גוניות המאפיינת את המוזיקה הזו, החל משירת הפיוטים שהם ליבה הפועם של המוזיקה האנדלו-סית, לצד השפעות של מוסיקת פלמנקו, רומנסות

"לאורך השנה מופיעה התזמורת בפני אלפי אנשים ברחבי הארץ והעולם, וגם לוקחת כאמור חלק בפעילות מבורכת וענפה במערכת החינוך בקרב ילדי הגנים ובתי הספר", מציינת חליפה וממשיכה, "התזמורת שותפה למיזמים חינוכיים עם משרד החינוך והאקדמיה, בתוכניות כמו 'בואו לגני', ונבחרה להשתתף בכנס הביאנלה לחדש-נות חינוכית וכן מפתחת תוכניות ללימוד פיזיקה באמצעות מוזיקה אנדלוסית, וסדרות איכותיות של מפגשי דעת, המשלבות תחומי דעת שונים שמנהלים דיאלוג פורה עם המוזיקה האנדלוסית".

אילו מופעים למשל מתוכננים העונה? "זו-זו-אנדלוז. זהו פרויקט ייחודי של התזמורת ה'אנדלוסית ילדים' יחד עם קבוצת GuruZuzu שמציע חוויה אחרת המשלבת מוזיקה אנדלוסית, פלאשמובים, ריקוד, קצב ופאן. פרויקט כזה הוא עוד דוגמה להיותה של התזמורת פורצת דרך ומובילה, שבין היתר טיפחה גל של פייטיניות נשים".

דוגמה נוספת היא קונצרט חגיגי לציון 100 שנים לשיר ילדות, קובץ הפיוטים המרכזי של שירת הבקשות, אשר נחשב לאחד השיאים של אירועי הפיוט ובעל אופי ייחודי קסום מאין כמוהו. "לכבוד אירוע זה כינסנו לראשונה בהיסטוריה, על במה אחת את טובי הפייטינים בארץ שמתמחים בשירת הבקשות, למופע מרשים שלא היה כמותו". בחודש יולי יעלה "דיאלנא", מופע נעילה לפי סטיבל אשדודאנס, שחוגג את התרבות העשירה והמפלאה של יהדות המגרב. "מדובר במופע ענק בשיתוף 25 להקות מחול ישראליות עם קלאסיקות על זמניות, שבו התזמורת האנדלוסית תארח בין היתר את אשתר, לינט, יוסי אזולאי, סמי לומי, חיים אוליאל, גלית גיאת, דוד דאוך, גוסטו, ספיר סבן ולהקת אזימוט", אומרת חליפה.

החזון לעתיד

"אנחנו נושאים על כתפנו תרבות כל כך עשי-רה, שיש לה המון לומר ולהשפיע", פורש רפי ביטון את חזונו. "בשנות הקמתה של התזמורת התמקרו המקימים רק בהחייאת תרבות השירה האנדלוסית בישראל. לאחר עשייה רבת הישגים ובשלות אומי-נותית החל השלב השני. זהו תהליך שבו התזמורת החלה להפנות משאבים גם לאפיק נוסף - אמירה אומנותית עכשווית, שיש בה השפעה חברתית חזקה, כמו חיבור בין מזרח למערב, חיבור בין קו-דש לחול, הרחבת קהל היעד ועוד. עכשיו אנחנו בעיצומו של השלב השלישי, שהוא השפעה מחוץ לגבולות המדינה".

כאמור, ההתרחבות של התזמורת מעבר לגי-בולות המדינה הולכת ונמשכת. בדצמבר האחרון הופיעה האנדלוסית אשדוד ברומניה, בערב ראשון של חנוכה. האירוע היה מרגש ומפעים והיושבים באולם, רובם ראשי מדינות, שגרירים וקהל לא יהודי, התענגו מהתזמורת שניגנה את "מעוז צור ישועתי", על רקע חנוכייה ענקית שהוצבה במקום. "בזכות רמת אומנותית מוקפדת אנו מצליחים לחצות יבשות ותרבויות", מוסיף ביטון. "הצלחנו לעבוד במרוקו הרבה לפני הקשרים הדיפלומטיים בין המדינות, הצלחנו ליצור עם אמנים מאלג'יה, והופענו בפסטיבלים מכובדים באירופה. אני מאחל לעצמנו שנזכה להוביל את המוזיקה האנדלוסית יותר ויותר, גם בישראל וגם בעולם, ושנמשיך בדרך הנכונה ונשמר את מעמדנו כמוסד תרבותי בינלאומי שתורם לנו פנימה בתוך החברה, והחוצה למדינות העולם".

בשיתוף התזמורת האנדלוסית אשדוד